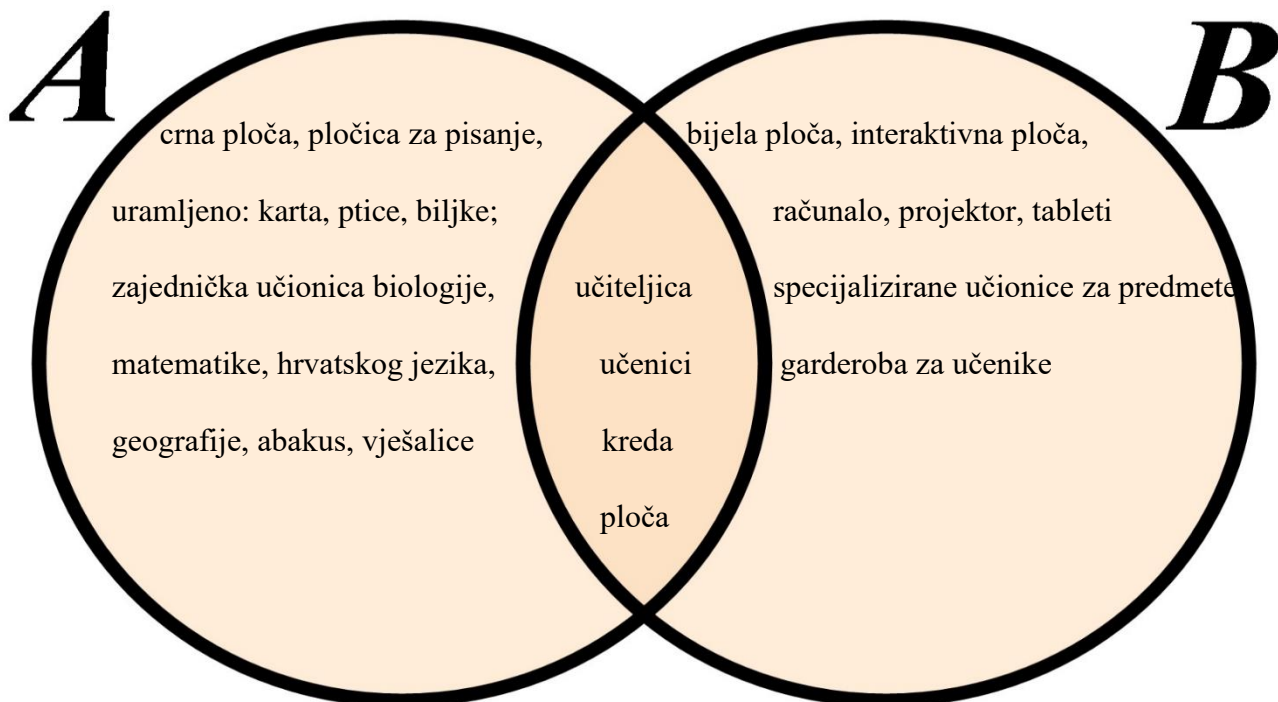

Scenarij poučavanja – Dragojla Jarnević

Nastavni sat na kojem bismo učenicima predstavili lik i djelo jedne od najvećih književnica i domorotkinja 19. stoljeća svakako bi valjalo planirati u korelaciji s učiteljem povijesti, i to nakon što su učenici upoznati s idejom i obilježjima ilirizma, hrvatskog narodnog i književnog preporoda. Kao motivacija na početku sata poslužiti će nam litografija *Muževi ilirske dobe* koja je učenicima zasigurno poznata iz udžbenika povijesti. Pregledom glasovitih iliraca učenici će uz Gaja, Kukuljevića i druge zamijetiti da se među pedeset devet portreta „muževa“ nalaze i dva ženska portreta. Koje su to žene koje su u 19. stoljeću dobile svoje mjesto među najuglednijim „muževima“? Kićeniji portret pripada plemkinji Sidoniji Erdödy Rubido, opernoj pjevačici koja se proslavila izvedbom u prvoj hrvatskoj operi Vatroslava Lisinskog *Ljubav i zloba*, a druga, neuglednija i skromnija, književnica je, domorotkinja i učiteljica Dragojla Jarnević, rodom Karlovčanka. Čime je jedna skromna učiteljica zaslužila svoje mjesto među vrsnim „muževima“? Zasigurno je doista bila iznimna osoba svoga vremena, što je dovoljan razlog da se učenici zainteresiraju za njezin život i rad. Možemo im pokazati i fotografiju učionice iz 19. st. (Hrvatski školski muzej) te raspraviti o tome koje su sličnosti, a koje razlike u usporedbi s današnjom učionicom. Učenici mogu sličnosti i razlike prikazati Vennovim dijagramom na temelju promatranja fotografije, a mogli bi doći do sljedećih zaključaka:

A = 19. stoljeće; B = 21. stoljeće; sredina = što je zajedničko

Svakako bismo Dragojlu Jarnević kao književnicu učenicima predstavili njezinim tekstovima.

Dosad smo aktivnosti s učenicima provodili frontalno, a sada ćemo ih podijeliti u četiri skupine te svakoj skupini dati ulomak iz *Dnevnika*. Učenici će tekst razmatrati i analizirati na jezičnoj razini (koliko se jezik 19. st. razlikuje od suvremenoga standardnog jezika i u čemu; uočiti zastarjelice i oblike) te sadržajno (način života, obrazovanje, slobodno vrijeme, društvo).

Kako bismo učenicima učinili prohodnim tekst koji je pisan za njih prilično nerazumljivim jezikom, olakšat ćemo im snalaženje karticama uz svaki tekst. U određeni kvadrat učenici će iz teksta izdvojiti ključne pojmove, stavove i misli koje smatraju važnima kako bi predstavili književnicu i vrijeme u kojem je živjela i radila. Nakon rada na tekstu zamolit ćemo predstavnika skupine da svim ostalim učenicima predstavi što je njegova skupina doznala iz teksta koji su čitali. Budući da je riječ o dnevničkoj prozi za koju učenici već znaju da je pisana u 1. licu te da autor govori o vlastitom životu i iskustvu, učenike ćemo staviti u situaciju same autorice teksta. Zsigurno u razredu ima učenika likovnih sklonosti koji može u prirodnoj veličini oblikovati Dragojlin portret.

Opis fotografije: Učenica Mateja Jeren crta portret Dragojle Jarnević

Izlaganje o tekstu izvest ćemo kombinacijom dviju aktivnosti: pričljivi plakat i vrući stolac. Učenik, predstavnik skupine, stavlja na sebe plakat i u prvom licu iznosi činjenice do kojih su zajednički došli u skupini proučavajući tekst (pričljivi plakat). Nakon toga ostali učenici postavljaju učeniku pitanja o onome što im je možda i dalje nejasno (vrući stolac). Na temelju saznanja o autorici i vlastitog uvjerenja i iskustva učenik odgovara na

pitanja. Time smo učenicima približili pojmove autobiografije kao djela u kojem autor govori o vlastitom životu, stvarnim događajima i ljudima te romansirane autobiografije, u kojoj neke događaje možemo prikazati kako su se mogli dogoditi, a da se nisu nužno dogodili. Ovom ćemo govornom vježbom iskustveno učenicima približiti Aristotelovu poetiku razlikovanja povijesti i književnosti: povijest prikazuje ono što se zbilo, a književnost ono što se može zbiti.

Nakon izlaganja svih skupina potrebno je usustaviti stečena znanja ne samo o životu i radu Dragojle Jarnević, književnice, ilirke i domorotkinje, nego i usustaviti pojmove o autobiografiji. Najpogodniji oblik za to je aktivnost *uvijek – ponekad – nikad*. Učenicima ponudimo tvrdnje koje mogu ponovno u skupinama ili u paru razvrstati već prema tome misle li da je tvrdnja primjenjiva/istinita uvijek, ponekad ili nikad. Potrebno je usporediti odgovore i usuglasiti stavove koji će predstavljati sažetak nastavnog sata. Na samom kraju, kako bismo dobili refleksiju sata učenicima pripreмимо „smajlice“ kojima će iskazati svoje zadovoljstvo satom, aktivnostima i svojim sudjelovanjem, a na poledini neka napišu:

- a) Ako su odabrali veselo lice, zbog čega su zadovoljni i što su sigurno naučili.
- b) Ako su odabrali nesigurno lice, zašto se tako osjećaju i u što još nisu sigurni.
- c) Ako su odabrali nezadovoljno lice, zašto se tako osjećaju i što misle da bi trebali naučiti, a ne znaju.

Prijedlog „smajlića“:

Zadovoljan/a sam svojim angažmanom na satu, a najviše:

_____

Nučio/la sam: _____

Nisam baš zadovoljan/a ovime: _____

Nije mi do kraja jasno ovo: _____

Uopće nisam zadovoljan/a satom zato što: _____

Ne razumijem ovo: _____

Tekstovi:

1. skupina

„Rodjena u Karlovcu 4. siečna 1812 od Janka Jarnevića i supruge mu Ane rodjene Mlinac imah još petero što mladje što starije braće. Otac mi bijaše trgovac železnarije, u svoga vremena jedan od najvrljih i svome rodu najvjernijih gradjana. U ono kobno doba franceske vladavine bijaše on prvi medju zaslužnima za svoj rod i dom gradjani, prednjačiše im u još tako kritičnimi okolnostmi, i nemetne s uma nikada, da je Hrvat i gradjan...

U liepoj krieposti domoljublja, poštenja i ljubavi bližnjega podučavaše on i nas svoju sitnu dječicu ali se svidi neumoljivoj smrti i ona ga prerano za njegov porod pozva s ovoga svieta, ako mu i bijaše 66 godina njegove starosti. On nas ostavi dobro priskrbljene u imutku; ali udovica od 35 godinah, a sitniš toliki oko nje kako da se snajde! Meni bijaše tada upravo sedam godinah, a bijah mezimće otčevo. Otac rukovodiše sve spolašno gospodarstvo, a mati sa dvema sluškinjama nastojaše oko djece i kučnoga posla; s toga bijaše da se mati neznadijaše snaći trgovini, oko vinograda, vočnjaka, polja itd. a sa šestero djece od koje bijaše najmanje kod oćeve smrti 13 mjesecih staro, nemogaše dobiti suprug. Hrdje nebijaše fajde ženiti, a imućan davao se pod pogodbami, mučni majkinomu srcu. S toga ostane udovica kukavice i boriše se sa stotinu zaprieka dok nas postavi na noge.“

Učenicima dajemo praznu tablicu samo sa zaglavljem koju u skupinama popunjavaju izdvajanjem ključnih pojmova iz teksta.

jezično obilježje teksta	biografski podatci	obiteljske prilike	društvene prilike
glas đ = dj; ije = ie; negacija se piše sastavljeno s glagolom; G mn. nastavak -ah; nepoštivanje i nerazlikovanje č/ć; rječnik: snajde, spolašno, fajde	rođena 4. 1. 1812. u Karlovcu; otac umro kad joj je bilo 7 godina; šestero braće i sestara	trgovačka obitelj (željezarija); odgoj u domoljublju, poštenju i ljubavi; očeva mezimica; velika razlika u godinama oca i majke	francuska vladavina; isticanje roda, doma i hrvatstva; podijeljeni muški i ženski poslovi; položaj žene = obvezna udaja

Moguća pitanja za vrući stolac: Kako si se osjećala kad si izgubila oca?, Koji su bili tvoji poslovi i obaveze u obitelji?, Kako si se slagala sa sestrama i braćom?, Što ti je bilo najteže nakon smrti oca?

2. skupina

„Godinu dana poslije otčeve smrti ode zamuž najstarija sestra. Deset godina bijaše među njom i menom, a još jedna sestra među nama. Svak mi bio varoški činovnik, ali nemogav izhadjati svojom plaćom, priskoći im mati a na uštrb sve nas ostale djece. Ja bijah najslabija zdravja među mojom braćom, a najbistijega uma. Hotijaše priroda naknaditi duhu što uzkrati tjelu. I s bistrim mojim umom zamjetih skorim da nam se mladjoj braći nepravda dela i da najstarija sestra i naš diel troši. Tutori što ih ostavi pokojni otac, oteše se svojem obećanju i po tom dužnosti... a skrbništvo grada Karlovca, da neima brige sa siročadi... prepusti skrbništvo materi i zetu joj, Peterletu. Tako bijaše nam mladjoj djeci otvoren put ubožtvu. Udata sestra Ljubosava nastavila bezbrižan život kao njekoć djevojkom resila se i uživala, a mati bezobrazno davala. Ona kao najstarija bijaše njeno mezimće, a bijaše krasotica bez premice si za onda u Karlovcu. Dospjevajuć ja godinama, bijah marljiva, da pohlepna za svakim znanjem, i tako si prisvojim mnogo o čemu druge učenice niti pojma neimaše. Jedino dobro što imah bijaše: da mi neuzkraćivaše mati nikakva sredstva k naukam. Ali učione one dobe bijahu još slave, a što se naučice bijaše njemačkim jezikom. Od rukodjela dobivaše naša učiteljica iz Beča razne crteži i obrazca po kojih davala nam tada raditi. Učiteljica nikada nerazglabaše nikakvih ogledah niti početaka, već ih na prosto položi preda me. Ovakovo pouzdanje vraćah ja sveudilj najvećem mojom marljivosti i pažnjom, a moje suučenice plaćaaše mi moje nastojanje oko njih – sa zlobom i nenavistju. Trinaestom godinom ostavih učionu.“

jezično teksta	obilježje	obiteljske prilike	društvene prilike	obrazovanje
glas đ = dj; ije = ie; negacija se piše sastavljeno s glagolom; G mn. nastavak -ah; nepoštivanje i nerazlikovanje č/ć; rječnik: rukodjel (rukotvorina), nenavistje (zavist), skrbništvo		nedostatnost novca; zet preuzima skrbništvo nad braćom i sestrama svoje supruge; rastrošna sestra; majci je najstarija kći mezimica nauštrb sve ostale djece	činovnik svojom plaćom ne može uzdržavati obitelj, imenovani skrbnici ne brinu se o maloljetnoj djeci, Grad se ne brine o nezbrinutoj djeci	učiteljica iz Beča; nastavni predmet: rukotvorine; u školi se govori njemačkim jezikom; pomoćnica učiteljice, uči druge učenice – zavist drugih; završetak školovanja s trinaest godina

Moguća pitanja za vrući stolac: Kakvo je tvoje mišljenje o sestrinu mužu?, Što misliš o sestri koja se resila i uživala?, Kako si reagirala kada si vidjela da troše i tvoj novac?, Koji ti je jezik draži: njemački ili hrvatski i zašto?, Kako je izgledao tvoj jedan dan u školi?

3. skupina

„Bilo meni što sjediti uz iglu, što baviti se u kuvinji, i da rekнем sada za svaki put: postala ja izvrsnom šveljom a i valjanom kuvaricom. Ali neusitnom mom duh bijaše mi znanje premalo. Jošte nešto bijaše neumorna moja želja, a šta to nešto bijaše, nemogoh za onda razumjeti. Naučih igrati na citru, i uz zvuk njenih strunah pjevah često.(...) Istina, sestra mi braniše čitati, i stavljaše knjige pod ključ, ali pohlepa za knjigom, koja mi se probudi u duši, nadmudri sve njeno skrivanje i ja ukradoh knjige, pa kada ona u zabavi kod kuće ili za zabavom izvan kuće, a ja se nadnesi na knjigu pa čitaj dok mi se oči zasuze. Sada sam si našla duhu hrane. Ali kakove? Čitah u smies romane, obiteljske pripovjedke, liečničke knjige – primaljske – putopise itd. Čim stadoh knjige čitati, zamjetih koliko mi manjka da postanem onako izvrsna kako bijahu junaci ili junakinje u romanih, dramah, tragedijah i ostalih.(...) Kućna radnja nabavljanje potrebite si odjeće s iglom, noćna patnja i napor duševni a uzato kratak i često nikakav odmor. Mnogo mi manjkaše do postati naobraženom, a ovakova biti željah živom dušom. Valjaše mi nabaviti si znanja, koja za onda još u učionah nabaviti nemogaše nitko. Ja postah samoukom. (...) Do osamnaeste godine moga vjeka puklo mi medju očima, i ja sam zamjetila da Hrvati na nizkom stupnju naobraženja stoje, i da su prostaki po svojoj naravi. Učenjaci da su s malom iznimkom jedino odvjetnici i popi, a ostali da su slabe glave, kaošto bijaše i onaj koji me prvi snubiše. Pa da se ja vežem za kakova surovnjaka, da mu postanem ženom, robkinjom? Ja koja sam danomice nastojala da se usavršim u svakoj struci, što na ženu spada, koja sam vrstna bila neodvisan od muža život si stvoriti, ja da idem samo zato замуž da budem ženom? Puki novac, časti ili kakovi ini obziri nikada ne nisu mogli nagoniti na udaju. Vrlina muža kadra bi bila predobiti moju volju. Ali takav muž nije do mene dospio! Oni pako koji mi se nudiše, ne bijaše ni jedan vrstan biti mi suprug po želji...“

jezično obilježje teksta	obrazovanje	društvene prilike	položaj žene
glas đ = dj; ije = ie; negacija se piše sastavljeno s glagolom; G mn. nastavak -ah; nepoštivanje i nerazlikovanje č/ć; rječnik: kuvinja, snubiše (isprositi), surovnjak (surov čovjek)	šivanje i kuhanje, sviranje citre, pjevanje; želja za znanjem; samouka	žena je domaćica i ne treba biti obrazovana osim u kućanskim poslovima; Hrvati su općenito surovi i neobrazovani, jedini obrazovan stalež su odvjetnici i svećenici	sestra joj brani čitati i obrazovati se; knjige stavlja pod ključ; tajno čitanje; udaja se dogovara (novac i čast); žena je pokorna mužu (ropkinja)

Moguća pitanja za vrući stolac: Koje jelo si najbolje znala kuhati?, Što si naučila šiti?, Što si najviše voljela čitati?, Kakav je bio tvoj prvi prosac?, Zašto se nisi htjela udavati?

4. skupina

„Čitavi danas dan zabavljahu se moje misli Redingerom. Uzrujanom dušom legoh sinoć u krevet, ali san bijaše daleko od mene. Redingerova slika stajala pred menom i mnijah čuti zvoni muževni glas njegov i duševnim okom gledah mu u modro oko zbiljnim a ujedno milim pogledom. Svijetli vlasi učešljani tako, da te visoko jasno čelo izpod njih mami, kao zatvorena knjiga u kojoj si čitati želiš. Krasno svodane guste obrve dolikuju oduljem obrazu koj je zaokružen gustimi zalizci, ustne pune, udešene nemalo na ženske i rumene. Muž je podpun, izvrstan. Po izgledu moglo bi mu biti 26 – 27 godina. Da je duhovit zamjetih u mah u govoru mu. Oj kako mi silno udara srce! Idem čitati da me prodje nepoznato mi sada ćućenje. Oh! očeli doći opet skoro? (...) Kako da opišem ovaj dan? Nedjelja je i dodje odmah po obedu sa Friedrichom. Ovaj Friedrich kako dosadan, glup, a mrzi me da nemože bolje. A kakova razlika medju njime i Redingerom. Onaj oduran u svom smiehu; da ceri se, nesmije se. A ovaj: ozbiljan ali ujedno umiljat posmieh njegov podraži srce, uznese dušu. Kada je govorio, nisam mogla snimiti oka s njega, već sam se zaniela, neznam kud, ali i on me je neprestano motrio, upravljao riec jednako na mene i napokon rekao: „Da sam znao naći takav djevičanski biser, toliko duševnih darovah u vašoj osobi, prvim danom bih bio umah jesenas, došav u Karlovac ovu kuću potražio.“ (...) Kako me napala drktavica neostavi me još niti sada. Vaj meni, ako me to tako i nadalje mučilo bude! Ja bijah do sada uz muževe uvijek sigurna nit se smetoh niti nepoćutih ništa, ako ne uz mnogog ogavnost. A sada evo stenjem i uzdišem, smušena sam, zagospodarilo sa mnom osjećanje, koje mi dosele strano bijaše. Vaj udario je i meni sat! Ali ako je to ljubav, ćudna je to stvar! Časomice mi slasti sve žile uzdrkću a časomice me nenosna bol tišti, srce mi ubija. Nebo i pakao – pjevaju pjesnici, stvara ljubav u ćovjeku.“

jezično obilježje teksta	Redingerov opis	odnos prema ostalim muškarcima	ljubavni osjećaji
glas đ = dj; ije = ie; negacija se piše sastavljeno s glagolom; G mn. nastavak -ah; nepoštivanje i nerazlikovanje ć/ć; rječnik: drktavica, uzdrkću, zalizci, ustne	modro oko, mili pogled, učešljani svijetli vlasi, visoko jasno čelo, guste obrve, gusti zalisci, pune rumene usne, duhovit	glupi, ogavni, dosadni, ceri se	ne može spavati, udara joj srce, drhtavica, smušena je, bol

Moguća pitanja za vrući stolac: Kako si upoznala Redingera?, Što misliš o Friedrichu?, Je li te Redinger ikad poljubio?, Zašto se nisi za njega udala?

Završna aktivnost: sažetak: Nakon analize teksta, predstavljanje rezultata i ulaženje u Dragojlin lik u govornoj vježbi pričljivi plakat, zajednički zaključujemo kakvi su bili društveni odnosi u 19. st., kako je živjela građanska obitelj u 19. st. te kakav je bio položaj žena, a osobito po čemu se Dragojla ističe kao drukčija i posebna u odnosu na vrijeme u kojem je živjela.

Sinteza i usustavljanje novog pojma – autobiografije provodi se vježbom: **uvijek – ponekad – nikad.** Učenicima se u skupinama ponude tvrdnje (izrezati papiriće s tvrdnjama) o kojima moraju zajednički raspraviti i donijeti odluku je li tvrdnja istinita i vrijedi li uvijek, ponekad ili nikad. Tvrdnju stavljaju uz odgovarajući papirić. Svoj odabir moraju obrazložiti. U zajedničkom izlaganju skupine ujednačuju svoje odgovore.

Prijedlog sinteze:

uvijek	ponekad	nikad
--------	---------	-------

Tvrdnje:

Autobiografija je izvor za povijesna istraživanja.

Autobiografija je zastarjela književna vrsta iz 19. stoljeća.

Autobiografiju pišu samo poznati ljudi.

Autobiografija je jednaka životopisu.

Autobiografiju pišu samo žene.

Autobiografija je objektivan tekst.

Autobiografija je vjerodostojan svjedok vremena.

U autobiografiji nema izmišljenih događaja.

Autobiografija je napisana u prvom licu.

Pisanje i vođenje dnevnika je autobiografija.

Radom na tekstu Dragojle Jarnević obuhvatili smo nekoliko ishoda u više nastavnih predmeta: uz Hrvatski jezik OŠ HJ B.7.2. Učenik tumači književni tekst na temelju književnoga iskustva i usporedbe s drugim tekstovima primjenjujući znanja o književnosti, najveća je korelacija s Poviješću POV OŠ A.7.1. Učenik *analizira* dinamiku i odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina u 18. i 19. stoljeću., zatim s Likovnom kulturom OŠ LK A.7.1. Učenik istražuje i interpretira različite sadržaje oblikujući ideje koje izražava služeći se likovnim i vizualnim jezikom i OŠ LK C.7.2. Učenik raspravlja o društvenome kontekstu umjetničkoga djela.

Obuhvatili smo ishode međupredmetnih tema: goo A.3.1. Promišlja o razvoju ljudskih prava; odr. C.3.4. Procjenjuje važnost pravednosti u društvu; osr. A.3.1. Razvija sliku o sebi; osr. B.3.2. Razvija komunikacijske kompetencije i uvažavajuće odnose s drugima; osr. B.3.4. Suradnički uči i radi u timu.